Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

15. července 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Články 268, 270, 340 a 343 SFEU – Protokol (č. 7) o výsadách a imunitách Evropské unie – Články 11, 17 a 19 – Bývalý člen Evropské komise – Vynětí z pravomoci soudů – Žaloba na určení mimosmluvní odpovědnosti – Zbavení imunity – Pravomoc Soudního dvora Evropské unie“

Ve věci C-758/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách, Řecko) ze dne 18. června 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 16. října 2019, v řízení

OH

proti

ID,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan a N. Jääskinen (zpravodaj), soudci,

generální advokát: Michal Bobek

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za OH G. Trantasem, dikigoros,

– za ID E. Politisem, dikigoros,

– za Evropskou komisi M. Konstantinidisem a T. S. Bohrem, jakož i S. Delaude, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 2. února 2021,

* Jednací jazyk: řečtina.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 343 SFEU, jakož i článků 11, 17 a 19 protokolu (č. 7) o výsadách a imunitách Evropské unie (Úř. věst. 2016, C 202, s. 266, dále jen „protokol o výsadách a imunitách“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi OH, bývalým dočasným zaměstnancem Evropské komise, a ID, bývalým evropským komisařem řecké státní příslušnosti (dále jen „člen Komise“) ohledně protiprávního jednání, které mu OH přičítá a které vedlo Komisi k ukončení jeho pracovního poměru.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 11 písm. a) protokolu o výsadách a imunitách stanoví:

„Na území všech členských států úředníci a jiní zaměstnanci Unie bez ohledu na svou státní příslušnost:

a) jsou vyňati z pravomoci soudů pro úkony spojené s výkonem jejich funkce, včetně ústních a písemných projevů, s výhradou použití ustanovení smluv jednak o pravidlech určujících odpovědnost úředníků a jiných zaměstnanců vůči Unii a jednak o příslušnosti Soudního dvora Evropské unie rozhodovat spory mezi Unií a jejich úředníky a jinými zaměstnanci. Této imunity požívají i po ukončení své funkce“.

4 Článek 17 tohoto protokolu stanoví:

„Výsady, imunity a výhody jsou přiznávány úředníkům a jiným zaměstnancům Unie výhradně v zájmu Unie.

Každý orgán Unie je povinen zbavit úředníka nebo jiného zaměstnance imunity ve všech případech, kdy podle jeho názoru zrušení této imunity není v rozporu se zájmy Unie.“

5 Článek 19 uvedeného protokolu stanoví:

„Články 11 až 14 a článek 17 se vztahují na předsedu Evropské rady.

Vztahují se rovněž na členy Komise.“

Řecké právo

6 Podle článku 3 odstavce 2 Kodikas Politikis Dikonomias (občanský soudní řád) nejsou cizinci, kterým je přiznána imunita spočívající ve vynětí z pravomoci soudů, podrobeni pravomoci řeckých soudů, ledaže se spor týká věcných práv k nemovitostem.

7 Kromě toho podle článku 24 občanského soudního řádu řečtí státní příslušníci, kterým je přiznána imunita spočívající ve vynětí z pravomoci soudů, jakož i zaměstnanci státu pracující v zahraničí, spadají do příslušnosti soudu, v jehož obvodu měli bydliště před svým pobytem v zahraničí, nebo nemají-li bydliště na řeckém území, soudu hlavního města tohoto členského státu.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

8 Dne 1. listopadu 2014 byl OH zaměstnán Komisí jako dočasný zaměstnanec na základě článku 2 písm. c) pracovního řádu ostatních zaměstnanců Evropské unie (dále jen „PŘOZ“) za účelem výkonu funkce zástupce ředitele kabinetu člena Komise, přičemž byl zařazen do platové třídy AD 12 platového stupně 2.

9 Od 1. října 2015 bylo OH přiděleno místo odborníka v tomto kabinetu, přičemž byl zařazen do platové třídy AD 13 platového stupně 2.

10 Dopisem ze dne 27. dubna 2016 oznámila Komise OH ukončení jeho pracovního poměru dočasného zaměstnance s účinností od 1. srpna 2016 s odvoláním na ztrátu důvěry ze strany člena Komise.

11 Dne 27. července 2016 podal OH podle článku 90 služebního řádu úředníků Evropské unie (dále jen „služební řád“) stížnost proti rozhodnutí o ukončení jeho pracovního poměru, kterou Komise zamítla dne 28. listopadu 2016.

12 Dne 10. března 2017 podal OH proti tomuto zamítavému rozhodnutí žalobu k Tribunálu Evropské unie.

13 Rozsudkem ze dne 10. ledna 2019, RY v. Komise (T-160/17, EU:T:2019:1), Tribunál zrušil rozhodnutí Komise o ukončení pracovního poměru OH z důvodu, že nebylo dodrženo jeho právo být předem vyslechnut. Podle Tribunálu Komise nepředložila důkaz o tom, že OH měl možnost před ukončením pracovního poměru užitečně vyjádřit svůj názor.

14 V návaznosti na tento rozsudek byl OH vyslechnut Komisí, která znovu ukončila jeho pracovní poměr rozhodnutím ze dne 10. dubna 2019. OH poté podal novou stížnost podle článku 90 služebního řádu proti tomuto rozhodnutí, kterou Komise zamítla dne 14. srpna 2019.

15 Dne 2. prosince 2019 podal OH proti posledně uvedenému zamítavému rozhodnutí žalobu na neplatnost k Tribunálu. Rozsudkem ze dne 13. ledna 2021, RY v. Komise (T-824/19, nezveřejněný, EU:T:2021:6), Tribunál tuto žalobu zamítl.

16 V září 2017 podal OH souběžně s řízeními zahájenými před Tribunálem žalobu k předkládajícímu soudu, Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách, Řecko), kterou se domáhal, aby bylo členovi Komise uloženo nahradit mu škodu, kterou údajně utrpěl z důvodu, že vůči němu formuloval urážlivá tvrzení tím, že mu vytkl, že byl příčinou ztráty vzájemné důvěry a nečinnosti při výkonu funkce. Toto jednání člena Komise totiž vedlo k ukončení pracovního poměru OH Komisí, čímž mu byla způsobena majetková újma, kterou vyčíslil na částku 452 299 eur, odpovídající ušlému příjmu za období od 1. listopadu 2016 do 31. října 2019. OH se rovněž domáhá, aby předkládající soud uložil členovi Komise, aby mu zaplatil částku 600 000 eur z titulu nemajetkové újmy a aby mu uložil povinnost odvolat lživá a pomlouvačná tvrzení, která mu měla způsobit újmu.

17 Předkládající soud uvádí, že žaloba OH směřuje proti bývalému evropskému komisaři, který ačkoli je řeckým státním příslušníkem, je podle článku 343 SFEU, jakož i článků 11, 17 a 19 protokolu o výsadách a imunitách vyňat z pravomoci soudů. V této souvislosti má tento soud pochybnosti o tom, jak je třeba vykládat relevantní unijní pravidla, jakož i o své příslušnosti rozhodovat takový spor.

18 Kromě toho z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že dne 22. prosince 2017 předložilo Generální ředitelství Komise pro lidské zdroje a bezpečnost prohlášení, podle něhož „[člen Komise] požívá v [tomto] postavení […] imunity pro úkony spojené s výkonem funkce, včetně ústních a písemných projevů v jeho úředním postavení v souladu s články 11 a 19 [protokolu o výsadách a imunitách]. Na žádost vnitrostátního soudu může kolegium komisařů rozhodnout o zbavení imunity, pokud takovéto zbavení imunity není v rozporu se zájmy Unie“.

19 Za těchto podmínek se Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Jsou pojmy ‚vynětí z pravomoci soudů‘ […] a ‚imunita‘ […], uvedené v článku 11 [protokolu o výsadách a imunitách], jak jsou formulovány a s ohledem na účel, který sledují, totožné?

2) Zahrnuje ‚vynětí z pravomoci soudů‘/‚imunita‘, uvedené v článku 11 [protokolu o výsadách a imunitách], kromě trestního stíhání také občanskoprávní žaloby, které jsou podány ze strany poškozených třetích osob proti členům Komise?

3) Může být komisař zbaven imunity spočívající ve vynětí z pravomoci soudů/imunity také v rámci občanskoprávní žaloby, která proti němu byla podána, jako je žaloba podaná v projednávané věci? V případě kladné odpovědi, kdo musí zahájit řízení o takovémto zbavení?

4) Jsou soudy Evropské unie příslušné k rozhodnutí o žalobě na určení deliktní odpovědnosti komisaře, jako je žaloba podaná v projednávané věci?“

K předběžným otázkám

Ke čtvrté otázce

20 Čtvrtou otázkou, kterou je třeba zkoumat na prvním místě, se předkládající soud v podstatě táže, zda má Soudní dvůr Evropské unie pravomoc rozhodovat o žalobě na určení mimosmluvní odpovědnosti podané bývalým dočasným zaměstnancem Komise z důvodu protiprávního jednání, které přičítá členovi tohoto orgánu, jehož byl spolupracovníkem a které Komisi vedlo k ukončení pracovního poměru s tímto zaměstnancem.

21 Zaprvé je třeba zdůraznit, že podle článku 268 SFEU ve spojení s článkem 340 druhým a třetím pododstavcem SFEU má Soudní dvůr pravomoc rozhodovat spory o náhradu škody způsobené unijními orgány nebo jejich zaměstnanci při výkonu funkce.

22 Kromě toho z ustálené judikatury vyplývá, že pouze Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat spory týkající se mimosmluvní odpovědnosti Unie s vyloučením vnitrostátních soudů (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 13. února 1979, Granaria, 101/78, EU:C:1979:38, bod 16, a ze dne 29. července 2010, Hanssens-Ensch, C-377/09, EU:C:2010:459, bod 17).

23 Tak tomu je zejména v případě návrhu na náhradu škody, která byla způsobena zaměstnanci Unie v důsledku jednání, která na základě vnitřního a přímého vztahu nezbytně navazují na poslání svěřená orgánům (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. července 1969, Sayag, 9/69, EU:C:1969:37, bod 7).

24 Zadruhé, jak Soudní dvůr mnohokrát upřesnil, jakýkoli spor mezi úředníkem nebo zaměstnancem Unie a orgánem, kterému podléhá, spadá v případě, že má původ v pracovním poměru, který spojuje dotčenou osobu a orgán, i když jde o žalobu na náhradu újmy, do působnosti článku 270 SFEU a čl. 91 odst. 1 služebního řádu (rozsudky ze dne 10. září 2015, Přezkum Missir Mamachi di Lusignano v. Komise, C-417/14 RX-II, EU:C:2015:588, bod 38, jakož i ze dne 4. června 2020, Schokker v. EASA, C-310/19 P, nezveřejněný, EU:C:2020:435, bod 50).

25 Článek 270 SFEU totiž na jedné straně stanoví, že Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat všechny spory mezi Unií a jejími zaměstnanci v mezích a za podmínek stanovených ve služebním řádu a PŘOZ. Na druhé straně čl. 91 odst. 1 služebního řádu stanoví, že Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat ve všech sporech mezi Unií a každou osobou, na kterou se vztahuje služební řád, týkajících se zákonnosti opatření, jež se této osoby nepříznivě dotýkají.

26 V projednávané věci ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že OH, jakožto bývalý dočasný zaměstnanec Komise, podal k předkládajícímu soudu žalobu na určení mimosmluvní odpovědnosti proti bývalému evropskému komisaři.

27 Kromě toho předkládající soud uvádí, že majetková a nemajetková újma, jejíž náhrady se OH domáhá, k tíži člena Komise, má vycházet z pomlouvačných tvrzení tohoto člena v rozsahu, v němž OH vytkl, že způsobil narušení vztahu vzájemné důvěry a že se dopustil nedostatků v plnění svých povinností, což jsou tvrzení, která vedla Komisi k ukončení jeho pracovního poměru ve službě u tohoto orgánu.

28 V tomto ohledu, jak uvedl generální advokát v bodech 37 a 42 svého stanoviska, ve věci v původním řízení vyplývá údajná újma ze samotného ukončení pracovního poměru, jelikož člen Komise prohlásil, že již nemá důvěru v OH. Takové prohlášení přitom nutně spadá do rámce výkonu funkcí člena Komise. Toto prohlášení bylo totiž formulováno na podporu jeho rozhodnutí, podle něhož si již nepřál využívat služeb OH, přičemž toto rozhodnutí spadá do pravomoci, která mu náleží k organizaci jeho kabinetu s osobami, s nimiž udržuje vztah důvěry, aby mohl co nejlépe plnit úkoly, které mu byly svěřeny jako evropskému komisaři.

29 Z toho vyplývá, že takové jednání, jako je jednání vytýkané OH členovi Komise, ve skutečnosti spadá do řízení personálu jeho kabinetu tímto členem. Takové jednání tedy musí být považováno za neoddělitelně spjaté s výkonem funkcí tohoto člena, jakožto nezbytně navazující na poslání, které mu bylo v tomto postavení svěřeno, ve smyslu judikatury Soudního dvora citované v bodě 23 tohoto rozsudku.

30 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, kromě toho vyplývá, že žalobce v původním řízení byl v souladu s článkem 2 písm. c) PŘOZ přijat jako dočasný zaměstnanec Komise.

31 Pokud se tedy ukáže, že příčinná souvislost mezi jednáním vytýkaným členu Komise na jedné straně a údajnou újmou způsobenou OH na straně druhé není přímá, jelikož je příčinou této újmy konečné rozhodnutí o propuštění, které bylo přijato dne 27. dubna 2016 generálním

ředitelem generálního ředitelství Komise pro lidské zdroje a bezpečnost, a i když to byl člen Komise, kdo zahájil řízení vedoucí k přijetí tohoto rozhodnutí, má spor v původním řízení původ v pracovním poměru, který spojuje OH s unijním orgánem, a sice Komisí.

32 Dále OH tvrdí, že jednání, které vytýká členovi Komise, jej poškodilo nejen v budoucí kariéře a profesní aktivitě v rámci Unie, ale také jej zbavilo příjmu ve výši 452 299,32 eura, který by obdržel od Komise, kdyby mu nebyl předčasně ukončen jeho pracovní poměr.

33 Za těchto okolností má žaloba na určení mimosmluvní odpovědnosti podaná takovým bývalým dočasným zaměstnancem Unie, jako je OH, z důvodu protiprávního jednání, kterého se údajně dopustil bývalý člen Komise, jehož byl OH jedním z přímých spolupracovníků, a v souvislosti s rozhodnutím člena Komise nepokračovat v této spolupráci, původ v pracovním poměru, který spojoval tohoto zaměstnance s Komisí. Taková žaloba tudíž spadá do oblasti působnosti článku 270 SFEU a čl. 91 odst. 1 služebního řádu, který se uplatní na základě článku 46 PŘOZ. Spadá rovněž do oblasti působnosti článku 268 SFEU ve spojení s článkem 340 SFEU, jelikož směřuje k získání náhrady škodlivých následků údajně protiprávního jednání člena Komise při výkonu funkce.

34 V souladu s těmito ustanoveními má tedy Soudní dvůr výlučnou pravomoc rozhodovat o takovém sporu.

35 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na čtvrtou otázku odpovědět tak, že Soudní dvůr má výlučnou pravomoc, která nepřipouští pravomoc vnitrostátních soudů, rozhodovat o žalobě na určení mimosmluvní odpovědnosti podané bývalým dočasným zaměstnancem Komise z důvodu protiprávního jednání, které přičítá členovi tohoto orgánu, jehož byl spolupracovníkem a které Komisi vedlo k ukončení pracovního poměru s tímto zaměstnancem. Taková žaloba musí směřovat nikoli proti dotčenému členovi Komise, ale proti Unii zastoupené Komisí.

K první, druhé a třetí otázce

36 Vzhledem k odpovědi na čtvrtou otázku není namístě odpovídat na první, druhou a třetí otázku, jelikož předkládající soud není příslušný k rozhodnutí sporu v původním řízení.

K nákladům řízení

37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Soudní dvůr Evropské unie má výlučnou pravomoc, která nepřipouští pravomoc vnitrostátních soudů, rozhodovat o žalobě na určení mimosmluvní odpovědnosti podané bývalým dočasným zaměstnancem Evropské komise z důvodu protiprávního jednání, které přičítá členovi tohoto orgánu, jehož byl spolupracovníkem a které Komisi vedlo k ukončení pracovního poměru s tímto zaměstnancem. Taková žaloba musí směřovat nikoli proti dotčenému členovi Komise, ale proti Unii zastoupené Komisí.

Podpisy.